

احساس امنیت بر مبنای شاخص‌های کالبدی در شهر رشت مطالعه تطبیقی بافت فرسوده و جدید محله استادسرا

نصرالله مولائی هاشجین^۱، نورالدین عظیمی^۲ و مهسا مولائی هاشجین^۳
تاریخ وصول: ۹۴/۳/۲۶، تاریخ تایید: ۹۴/۴/۳۰

چکیده

در این پژوهش محله استادسرای شهر رشت از دید شاخص‌های کالبدی مورد تحلیل قرار گرفته است. برای گردآوری داده‌های موردنیاز تحقیق، منابع اطلاعات مورد بررسی و مطالعه قرار گرفته است. بخش اصلی داده‌های تحقیق به‌منظور تحلیل احساس امنیت در محیط کالبدی شهر در چارچوب شاخص‌های تعریف شده، از طریق مشاهده و برداشت میدانی در محله استادسرا صورت گرفته است. هدف این تحقیق تحلیلی بر سلسله مراتب امنیت بافت قدیمی و جدید محله استادسرای رشت از دید شاخص‌های کالبدی است.

روش این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت و روش‌شناسی توصیفی-تحلیلی می‌باشد. به‌منظور تحلیل و بررسی امنیت در شهر رشت از مجموعه شاخص‌هایی بهره گرفته شده است که به نحوی ویژگی‌های کالبدی و طراحی محلات را به تصویر می‌کشد. این شاخص‌ها شامل: کیفیت معابر، پوشش گیاهی، کیفیت ابنیه، روشنایی، مبلمان شهری، فشردگی بافت و در نهایت، باز یا بسته بودن فضا می‌شود. به‌منظور تحلیل و تبیین امنیت در فضای کالبدی از یک مقیاس ۰ و ۱ استفاده شده است.

کلیدواژگان: امنیت، شاخص‌های کالبدی، محله، رشت، استادسرا.

۱. استاد گروه جغرافیا، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

۲. دانشیار دانشکده معماری و هنر، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

۳. دانشجوی دکتری معماری، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران

مقدمه

در بررسی علل پیدایش شهر و اینکه چرا اجتماعات بشری در محیطی چون شهر گردهم می‌آیند نظریات مختلفی ارائه گردیده است که یکی از این نظریات مساله امنیت را در پیدایش شهر موثر می‌داند. حال با گذر قرن‌ها از پیدایش نخستین اجتماعات شهری، شهرها در نتیجه‌ی رشد گسترده کالبدی و جمعیتی خود درگیر مسائل جدیدی در چارچوب انواع مختلف ابعاد زندگی شهروندان هستند. در این میان امنیت شهری به‌عنوان یکی از مسائل مهم در مباحث اصلاحات و ساماندهی شهری است. در بسیاری موارد نوع طراحی فضای کالبدی نقشی که مکان خاصی به خود می‌گیرد و ابعاد اجتماعی یک محدوده منجر می‌گردد که فضاها امن و یا بالعکس ناامن گردند. به عبارتی دیگر فضاهای شهری با ویژگی‌هایشان به نحوی محرک بروز جرم می‌باشند. اینکه در مکان‌های خاصی جرم و جنایت نسبت به سایر مکان‌ها بیشتر بوده و از این مکان‌ها به‌عنوان نقاط جرم‌خیز شهری یاد می‌شود بی‌شک علت اصلی این امر در رفتار انسانی است که در فضای موردنظر زمینه بروز جرم را فراهم ساخته است. در مباحث نوین مطرح در طراحی شهری و برنامه‌ریزی شهری از اصولی یاد می‌شود که در آن تلاش می‌شود تا زمینه بروز جرم در یک مکان خاص را تا حد امکان از طریق طراحی و برنامه‌ریزی صحیح برطرف نماید. توجه به این نکته که رفتار انسان در فضا و مکان‌های متفاوت با شکل و هندسه خاص و نیز با عملکرد نهفته در آن، متفاوت بوده و در بسیاری موارد فضا محرک انسان در بروز رفتار خاص که گاهی ممکن است رفتاری مجرمانه باشد، می‌باشد امری ضروری است. در این تحقیق هدف اصلی بررسی سطح امنیت در محیط کالبدی محله استادسرا شهر رشت است. براساس آنچه که بیان شده و با توجه به هدف تحقیق فرضیه تحقیق را می‌توان بدین شکل مطرح نمود:

”بخش‌های بافت جدید محله استادسرا از منظر شاخص‌های کالبدی دارای امنیت بیشتری نسبت به بافت قدیمی آن می‌باشد.“ در راستای این تحقیق سوالاتی مطرح می‌شود که به قرار زیر است:

۱. آیا مولفه‌های مکانی بافت جدید استادسرا باعث افزایش امنیت آن نسبت به بافت‌های قدیمی شده است؟

۲. چه راهکارهایی در جهت امنیت بافت‌های شهری پیشنهاد می‌گردد؟

مروری بر ادبیات تحقیق

مفهوم و تعریف امنیت

امنیت واژه‌ای با ابعاد و شاخصه‌های ذهنی ویژه است که به آرامش و سکینه درون و احساس رضایت از آرامش و آسایش موجود در ساخت محیط اشاره دارد. در واقع سخن در این است که هر آنچه امن متصور می‌شود، باید بتواند آرامش و فراغت ذهن را فراهم کند، یعنی پدیدآور احساسی در انسان باشد که او را به سوی رهایی از بیم و هراس رهنمون شود. براین اساس می‌توان معانی زیر را بر مفهوم امنیت متصور شد:

- امنیت دارای معانی آرامش و آسایش و ایمنی است (عمید، ۱۳۴۵: ۱۳۸).
- امنیت در فرهنگ فارسی به معنای آزادی، آرامش، فقدان ترس و عدم هجوم دیگران آمده است.
- همچنین امنیت از ریشه امن به معنی ایمنی، آرامش قلب و خاطر جمع بودن است.
- علاوه بر آنچه گفته شد، امنیت از ماده امن گرفته شده است که به گفته راغب در کتاب مفردات، به معنی آرامش خاطر و رامش نفس و از بین رفتن بیم و هراس است (شریعتمداری، ۱۳۷۲: ۱۰۵، محمودی‌نژاد و بمانیان، ۱۳۸۸: ۲۲)

امنیت در ابعاد روان‌شناختی

علاوه بر مفهوم مذکور امنیت در ابعاد روان‌شناختی نیز دارای مراتبی است، چنانچه بین امنیت واقعی و احساس شهروندان از امنیت تفاوت‌های فاحشی وجود دارد (محمودی‌نژاد و بمانیان، ۱۳۸۷: ۶۲). براین اساس می‌توان تعاریف زیر را بر امنیت و احساس امنیت مترتب دانست:

- امنیت نوعی احساس آرامش و آسایش درون قلمداد می‌شود که از مولفه‌های فعال محیط حاصل می‌شود و پس از ادراک ذهنی، گونه‌ای احساس در امان بودن را موجب می‌شود.
- احساس امنیت نیز از قرارگیری انسان در شرایط محیطی به‌مثابه نوعی ادراک ذهنی حاصل می‌شود که از یک ساختار فرهنگی خاص با ساختار فرهنگی و اجتماعی دیگر متمایز می‌شود.

بر این اساس شکل‌گیری احساس امنیت از لحاظ روان‌شناختی، معطوف به شرایط اجتماع شهری و کنش‌ها و حوادث آن از یک سو، و از سویی دیگر، نوع برداشت و سطوح ادراکی در آن ساختار فرهنگی است و همین دو اصل آن را از شهری به شهری، و از ملیتی تا ملیتی متفاوت می‌کند (محمودی‌نژاد و بمانیان، ۱۳۸۸: ۲۵-۲۴).

امنیت شهری

امنیت را می‌توان به سه دسته امنیت فردی، اجتماعی و ملی تقسیم کرد. البته امنیت اجتماعی خود به امنیت شغلی، اقتصادی، سیاسی و قضایی تقسیم می‌شود (رجبی‌پور، ۱۳۸۲: ۱۴). اندیشمندان کلاسیک نیز امنیت را به سه بخش امنیت ملی، عمومی و داخلی تقسیم می‌کنند و برای هر یک تعاریف خاصی را به دست می‌دهند (پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۱۳۸۱). امنیت، احساس آرامش و اطمینان از عدم تعرض به جان، مال و سایر حقوق انسان است. این ارزش انحصاری، یکی از ضرورت‌های زندگی فردی و اجتماعی است. در زمان‌های گذشته، حصارهای اطراف شهرها و خندق‌های اطراف آن‌ها حریم امنی را برای شهر و ساکنان آن ایجاد می‌کرد. به این ترتیب شهر از تعرض بیگانگان مصون می‌شد (کامیار، ۱۳۸۲: ۳۳). مهمترین نیاز از نظر روحی امنیت است که به عنوان مهمترین هدف زندگی و جوهر سلامت روانی فرد تلقی می‌شود (فروم، ۱۳۶۰: ۱۱). امنیت و یا به تعبیر بهتر احساس امنیت از نیازهای مهم هر فرد در زندگی اجتماعی است. برای دستیابی به آرامش و اطمینان خاطر، وجود نظارت اجتماعی بر فضا جهت کنترل رفتارهای مجرمانه ضروری است. اما برحسب رویکرد جامعه‌شناسی امنیت، نمی‌توان امنیت را به‌عنوان یک وضعیتی بدون ارتباط با بستر اجتماعی آن تحلیل کرد، بلکه امنیت را باید به‌گونه‌ای دیگر نه، یک متغیر مستقل بلکه به‌عنوان یک متغیر وابسته که با توجه به متن آن، معنا می‌دهد در نظر داشت. از این منظر، امنیت فرایندی اجتماعی ارزیابی می‌گردد که متناسب با تحول متن آن، تغییر می‌یابد. به عبارت دیگر، امنیت را بدون منظر اجتماعی نمی‌توان فهم کرد (افتخاری، ۱۳۸۰: ۴۵). محیط نقش مهمی را در وقوع ناهنجاری‌های اجتماعی در فضاهای عمومی ایفا می‌کند. یکی از این محیط‌ها که نیاز به توجه بیشتر طراحان شهری دارد، فضاهای بدون دفاع شهری است. فرم،

فضا و کالبد، عاملی در جان بخشیدن به فضاهای بدون دفاع شهری است (پور داتچی، ۱۳۸۱). امنیت در ساختار شهر وابسته به اتصاف امنیت به شهر و در واقع قرار گرفتن شهر در یک سلسله مراتب معنایی است که می‌بایستی به بروز ویژگی‌های کالبدی و بصری در ساختار شهری بینجامد. شایان ذکر است که بی‌نظمی ساختار اجتماعی نیز می‌تواند از گسترش ناامنی به وجود آید که به خشونت اجتماعی یا خرده فرهنگ‌های هنجار ستیز منتهی می‌شود. امنیت شهری نیز دارای ابعاد متمایزی است که از خوانش مفاهیم اجتماعی و فرهنگی، اقتصادی و سیاسی، مذهبی و دینی در ساختار شهری حاصل می‌شود. امنیت در ساختار کالبدی شهری یا جلوگیری از جرایم شهری از طریق طراحی شهری نیز جدیدترین رویکرد به مقوله امنیت در ساختار شهری به حساب می‌آید که می‌بایست همراه با دیگر مولفه‌ها در شهر مورد ارزیابی و پژوهش قرار گیرد. فقدان احساس امنیت متمرکز و عدم گسترش کمی و کیفی آن می‌تواند چالش‌گاه توسعه پایدار و ثبات سیاسی و اقتصادی، همبستگی اجتماعی و سلامت ساختار شهری در ابعاد انسان‌شناختی در مقوله‌های اجتماعی اقتصادی و غیره به‌شمار آید. از این جهت که راهبردهای معطوف به امنیت شهروندی امری موثر بر تمامی جنبه‌های سیاست‌گذاری نظام و فرایند تصمیم‌سازی در حوزه برنامه‌ریزی شهری می‌باشد، توجه همزمان به مفاهیم «امنیت شهری» و بهره‌گیری از «سرمایه اجتماعی» و مشارکت همگانی در ارتقاء امنیت شهری امری اساسی به نظر می‌آید (محمودی‌نژاد و بمانیان، ۱۳۸۸: ۸۴-۸۲). از سوی دیگر «امنیت انسانی» از مهمترین مشخصه‌های رفاهی تلقی می‌شود، به نحوی که محور توسعه پایدار در قرن حاضر را امنیت انسانی سازمان ملل در سال‌های ۱۹۹۴ و ۱۹۹۸، جنبه‌های امنیت شغلی، امنیت از جهت درآمد، سلامت جسمی و روانی و امنیت زیست-محیطی را نیز دربر می‌گیرد (گزارش توسعه انسانی سازمان ملل، ۱۹۹۴: ۴). از سال ۱۹۶۰، مفهوم اصلی (CPTED) از گردآوری تلاش‌های افراد صاحب‌نظر در بسیاری از رشته‌ها حاصل شده است: از جین جاکوبس جامعه‌شناس و طراح شهری، اسکار نیومن معمار و سی‌ری جفری جرم‌شناس. امروزه بسیاری از آژانس‌های انتظامی و برنامه‌ریزی دولتی، از این روش برای ایجاد محیط‌های ایمن با همکاری ساکنان آن‌ها بهره‌گیرند. این رویکرد حتی در مجموعه‌های تجاری، مسکونی، آموزشی و تحصیلی نیز بهره‌گرفته می‌شود. در عین حال راست است که رویکردهای جدید طراحی محیطی درصدد هستند تا از طریق ساختار کالبدی

شهر و طراحی محیط‌های دست ساخت، از ارتکاب جرایم در حوزه‌ی کالبدی شهر جلوگیری کنند که این مهم از طریق کاهش پتانسیل طبیعی مناطق شهری در جرم‌خیزی و یا امکان‌دهی به وقوع جرم ممکن می‌شود. جلوگیری از جرایم از طریق طراحی محیطی را می‌توان طراحی مناسب و به‌کارگیری بهینه محیط مصنوع در کاهش جرایم شهری دانست که در بهبود کیفیت زندگی و افزایش رضایت مندی شهروندی تاثیر به‌سزایی دارد (محمودی‌نژاد و بمانیان، ۱۳۸۸: ۱۳۷). براساس تعریف انستیتوی ملی جرایم در آمریکا CPTED^۱ عبارت است از: "طراحی و استفاده مناسب از محیط ساخته شده، که می‌تواند باعث کاهش ترس و وحشت از جرم و بهبود کیفیت زندگی گردد" (ایرانمنش، ۱۳۸۴: ۱۶).

تعریف رویکرد CPTED

ایده اصلی رویکرد در این است که محیط فیزیکی نقشی مهم در وقوع جرم بازی می‌کند. این رویکرد عبارت است از: طراحی یا بازنگری در طراحی یک محیط به‌منظور کاهش جرم از راه‌های طبیعی، مکانیکی و دستورالعملی، چنان‌چه روشی چندجانبه برای کاهش جرم و در عین حال کاهش ترس از وقوع جرم است. براساس این نظریه طراحان و برنامه‌ریزان شهری با آگاهی و تجربه‌ای که در اختیار دارند با توجه به ظرفیت ساخت و ساز محیط برای کاهش ترس از جرایم و کاهش پتانسیل‌های تخلف (در محیط) اقدام به طراحی و برنامه‌ریزی شهری می‌کنند (Cozens - 2002: 129). این رویکرد طراحی فیزیکی را با نیازهای فیزیکی، اجتماعی و روانی ساکنان مطلوب آن فضا در هم آمیخته و محیطی را خلق می‌کند که در آن رفتار مطلوب مورد تشویق قرار گیرد و رفتارها و ساکنان نامطلوب دلسرد شوند. براین اساس رویکرد حاضر را می‌توان طراحی مناسب و به‌کارگیری بهینه محیط مصنوع در کاهش جرایم شهری دانست که در بهبود کیفیت زندگی و افزایش رضایتمندی شهروندی تاثیر به‌سزایی دارد. انستیتوی بین‌المللی جرایم (NICP, 2006)، آن را طراحی و استفاده مناسب از محیط ساخته شده برای کاهش یا جلوگیری از جرایم و بهسازی کیفیت زندگی می‌داند. رویکرد حاضر این امکان را

1. Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED)

فراهم می‌کند تا با طراحی کالبدی شهر از طریق کالبد ساختمان و طراحی پلان و دسترسی به سایت‌های جرم‌خیز، بتوان از ایجاد محیط‌های مناسب برای جرم و جنایت پرهیز کرد تا به‌عنوان بازدارنده‌ای از ارتکاب جرایم عمل کند. از آن‌جا که هر مکان شهری محل مکان-رفتارهای ویژه شهروندی است و از سویی دیگر، تنها محیط‌هایی جرم‌خیز محسوب می‌شوند که تحت "نظارت عمومی" نباشد یا پتانسیل بالقوه برای ارتکاب جرم داشته باشند، می‌توان از طریق طراحی محیط کالبدی شهری از ارتکاب جرایم شهری جلوگیری به عمل آورد (محمودی‌نژاد و بمانیان، ۱۳۸۸: ۱۴۱-۱۳۹).

خانم جیکوبز در کتاب "مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی" به عامل خیابان بیش از هر عامل دیگری در ایجاد امنیت شهری معتقد است: «اگر خیابان‌های شهر از وحشی‌گری و ترس در امان باشند، شهر از وحشی‌گری و ترس در امان است. هنگامی که گفته می‌شود شهر خطرناک است اساساً آنچه موردنظر است این است که در خیابان‌های آن احساس امنیت نمی‌شود» (جین جیکوبز، ۱۹۶۱: ۱۳۲). به نظر خانم جیکوبز عواملی چون مکان‌های پرنور و پر رفت و آمد که دارای چشمان مراقب بوده و مشارکت مردم در آن زیاد باشد و پیاده‌روهای آن، به حد کافی وسیع و بزرگ باشند در شکل‌گیری محیط شهری امن موثر می‌داند و برای خیابان‌های شهر تنوع کاربری را پیشنهاد می‌کند (کلاتری، ۱۳۸۰: ۳۱). هابرماس نیز با انتقاد از معماری مدرن، معتقد است: «بلوک‌ها در گذشته رو به خیابان داشتند و در پشت‌شان حیاط و باغ بود. امروزه این سبک معماری قدیم بر اثر تغییراتی که در شکل خیابان و میدان‌ها به وجود آمده به‌هم خورده است. در سبک جدید جایی برای حوزه خصوصی جداگانه اشخاص وجود ندارد و هیچ فضای گسترده‌ای برای روابط جمعی و ملاقات‌های عمومی لحاظ نشده است» (هابرماس، ۱۳۸۴: ۲۵۲). هیراسکار معتقد است که مناطق حاشیه‌ای بیش از دیگر مناطق شهر می‌توانند مخفیگاهی برای انواع فعالیت‌های غیرقانونی و جرایم باشند (هیراسکار، ۱۳۷۶: ۱۱۲). در واقع بیشترین مجرمان شهری در محله‌های کم در آمد سکونت دارند. فقر و تنوع فرهنگی از عوامل جرم‌خیز هر منطقه محسوب می‌شود (مافی، ۱۳۷۸: ۱۴۳-۱۳۲). مناطق فقیرنشین معمولاً مستعد توسعه اعتیاد و آلودگی به مواد مخدرند و بیشتر ساکنان آنها را مهاجران روستایی تشکیل می‌دهد (توسلی، ۱۳۸۱: ۹۶-۹۴). عواملی که به نحوی ممکن است در بروز جرم تاثیر نهند، عبارت‌اند از عوامل فردی یا بیولوژیک (مانند جنس، سن، زشتی و زیبایی، نقص خلقت، ضعف،

قدرت و مانند اینها). عوامل روانی (چون ترس، بدبینی، خودبینی، نفرت، کینه، پرخاشگری، ضعف و احساسات اخلاقی، جنون آدم‌کشی، تزلزل شخصیت و نظایر اینها) و عوامل محیطی (مانند وضعیت آب و هوا، فصول، منطقه جغرافیایی، رطوبت، خشکسالی و جز اینها) (کی‌نیا، ۱۳۷۳: ۶۴-۶۳). در مورد میزان جرم و جنایت در شهرها و رابطه آن با شهرنشینی، دو دسته نظریه وجود دارد. در یکی از اینها، به بیان رابطه میان کیفیت محیط کالبدی و فیزیکی شهرها و میزان جرم و جنایت پرداخته می‌شود و نظریه فضاهای بدون دفاع شهری مطرح می‌گردد. برحسب نظریه مناطق جغرافیایی بزهکاری، بیشترین تبهکاری شهر به کیفیات شهرسازی مربوط می‌شود نه به کیفیت شهرنشینی (گسن، ۱۳۷۴: ۱۱۶). زمانی که یک فضای عمومی راحتی خودش را به خوبی نمایان می‌کند و تصویر خوبی هم دارد در حقیقت این عوامل ابزاری جهت موفقیت و کارایی فضا، محسوب می‌شوند. راحتی، شامل ادراک در مورد امنیت، پاکیزگی و موجود بودن (فراهم بودن امکان‌هایی جهت نشستن) می‌شود. نگهداری (حفاظت) از خلال مهمترین عوامل در ایجاد فضاهای عمومی موفق، که منجر به دست‌یابی راحت و افزایش مطلوبیت می‌شود، نقش پررنگی دارد. ترکیب مناسب کاربری‌های موجود در پهنه فضای عمومی با توجه به نوع عملکرد آن‌ها می‌تواند در میزان امنیت فضا برای فرد استفاده‌کننده مؤثر باشد (رفیع‌پور، ۱۳۸۷: ۵۲). فرانسیس تیبالدز معتقد است که بهترین محیط‌های شهری، آنهایی هستند که در آن‌ها کاربری‌ها ادغام می‌شوند و طیف متنوعی از فعالیت‌ها و تخصص‌ها به‌وجود می‌آید. به‌عبارت دیگر، منطقه‌بندی و تفکیک کاربری‌ها و فعالیت‌ها علت اصلی مرگ عرصه‌های شهری است. ادغام کاربری‌ها، محیط‌های ایمن و پویا را چه در سطح خیابان‌ها و چه در ساختمان‌های منفرد پدید می‌آورند و علت جذابیت و امنیت عمومی این است که می‌تواند افراد مختلف را در زمان‌های مختلف و برای اهداف گوناگون به‌خود بخواند. این کار نه تنها سبب افزایش تحرک و پویایی محیط می‌شود، بلکه نظارت غیررسمی به عرصه‌های عمومی را نیز فراهم می‌سازد (تیبالدز، ۱۳۸۳: ۵۴).

مزایای به کارگیری رویکرد CPTED

جلوگیری از جرایم از طریق طراحی محیطی دارای مزایایی است که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- کاهش جرایم شهری و کاهش پتانسیل جرم‌خیزی مناطق شهری (NICP,2006)
- بهبود کیفیت زندگی (plaster.Carter,1993)
- افزایش رضایتمندی شهروندی (CAI,2005)
- تشویق طبقات اجتماعی در حضور در شهر (NCPC,2006)
- افزایش فعالیت‌های اقتصادی و فعالیت‌های اجتماعی (JCI,20006)
- افزایش میزان همکاری محله‌ای و مشارکت (Timothy,2000) اشاره کرد (محمودی‌نژاد و بمانیان، ۱۳۸۸: ۱۴۵)

شاخص‌های کالبدی تحلیل امنیت در محیط‌های شهری

خصوصیات برخی فضاهای شهری به گونه‌ایست که زمینه ترس بیشتری را فراهم می‌آورد. عدم وجود نور کافی در خیابان، خوابیدن بی‌سرپناهان و معتادان در کنار خیابان و نبود پیاده‌رو در اتوبان‌ها از آن جمله‌اند. براساس نظریه اسکار نیومن (1973) فضاهایی که امکان دیدن و دیده شدن در آنها بیشتر باشد و در ضمن امکان کمی برای فرار فراهم آورند پتانسیل کمتری برای فعالیت مجرمان فراهم می‌آورند. از این رو، برای مثال استدلال می‌شود که دیوارها و پرچین‌ها می‌توانند به عنوان موانع فیزیکی تلقی شوند و حس ناامنی را افزایش دهد در حالی که وجود نشانه‌ای که حاکی از نظارت مردم بر محله باشد می‌تواند حس امنیت را افزایش دهد (Schweitzer,1997: 11). در این چارچوب نظری، نظریه پنجره شکسته نیز مشهور است. جیمز کیو ویلسون و جورج کلینگ صاحبان این نظریه معتقدند محله‌هایی که، در آن‌ها نشانه‌هایی از بی‌توجهی و خرابی، نظیر تلنبار شدن زباله، نمای بیرونی ناموزون ساختمان‌ها و پنجره‌های شکسته وجود دارد، به بیان دیگر، امکان دسترسی مجرم مهیاست، حاکی از آن است که ساکنین آن محله احساس آسیب‌پذیری بیشتری دارند و قصد دارند از حضور، مشارکت و محافظت اجتماع خود کنار بکشند. لازم به ذکر است که این نظریه با عنوان نظریه تمدنی نیز معروف است.

در واقع در اینجا بر فحش و ناسزاهای نوشته شده بر روی دیوارها، آشغال‌ها، ساختمان‌های متروکه و یا تجمع مردمان بی‌سر پناه در محله‌ها توجه می‌شود و چنین عواملی نشانه‌ی عدم وجود امنیت شمرده می‌شود (علیخواه و نجیبی، ۱۳۸۵: ۱۱۶). کمبود امنیت، در معرض خطر بودن و ترس از قربانی شدن، استفاده از قلمرو فضای عمومی و خلق فضاهای شهری موفق را مورد تهدید قرار می‌دهد (Carmona, 2003: 238). در جایی که مردم احساس عدم آسایش می‌کنند و یا می‌ترسند، قلمرو فضای عمومی تنزل می‌کند. عدم استفاده‌ی بعضی فضاها گاهی مربوط به ترس از حضور در آن فضاهاست. کوچه‌های تاریک، فضاهای خلوت و یا خیلی شلوغی که با آدم‌های ناجور پر شده‌اند، همچنین فضاهایی که اتفاقات خاصی در آن ممکن است رخ دهد از جمله این فضاهاست. پیاده‌روهای کم‌عرض و ورودی به مکان‌هایی که توسط گدایان، ولگردها و جوانان، بسته و یا سد می‌شوند نیز از جمله این فضاها هستند. به‌طور کلی زنان بیشتر از مردان از قربانی شدن ترس دارند (گرچه فاصله بین مردان و زنان با افزایش سن کم می‌شود) (Carmona, 2003: 240). صالحی (۱۳۸۷) عوامل موثر در جرایم و خشونت‌های شهری و در نتیجه عدم احساس امنیت را به چند دسته تقسیم می‌کند:

- اندازه شهر
- نرخ رشد شهر
- کیفیت و ساختار فضایی محلات (نقش محلات شهری)
- توزیع ناعادلانه خدمات و عامل محرومیت و عدم بهره‌مندی از امکانات عمومی
- وجود مسکن ناسالم
- الگوی کاربری زمین و کمیت و کیفیت فعالیت‌ها (صالحی، ۱۳۸۷: ۵۷).

فضای شهری و روابط جاری در آن با هم در ارتباط متقابل هستند و از هم تاثیر می‌پذیرند. انسان از طریق روابط اجتماعی - فرهنگی به فضا، فرم و عملکرد اهمیت می‌بخشد و ساماندهی فضا به نوبه‌ی خود به تغییر شکل این روابط می‌انجامد. بنابراین ساخت و طراحی فضاهای شهری بر فرایند زندگی اجتماعی تاثیر گذاشته و باید از نظر جسمی و روانی برای شهروندان کارایی داشته باشد. خوانایی یک شهر از طریق ابزار کالبدی آشکارتر می‌شود و به میزانی که یک کالبد بتواند با شهروندان خود از طریق ویژگی‌های کالبدی ارتباط نمادین ایجاد کند، یک شهر خوانا و ناخوانا ارزیابی می‌شود. وقتی

فضایی خوانا است به احساس راحتی و امنیت کمک می‌کند و برعکس هنگامی که علائم راهنما وجود ندارد و فضا گیج‌کننده است، احساس امنیت از بین می‌رود.

- **کیفیت شبکه معابر:** یکی از عواملی که موجب ارتقا امنیت فیزیکی و روانی فضا می‌گردد. کیفیت شبکه معابر و پوشش آن برای شخص پیاده و سواره می‌باشد. پیاده‌راهها، محل حضور همه شهروندان و مشارکت آنان در زندگی جمعی‌شان است. این فضاها در مقیاس همه شهر عمل کرده و پذیرای گروه‌های مختلفی از شهروندان می‌باشد. پیاده‌روها علاوه بر نقش ارتباطی و دسترسی، مکانی امن و راحت برای تماس اجتماعی، گردش و تماشا و ... را فراهم می‌آورد. در پیاده‌روها، آزادی عمل انسان پیاده برای توقف، مکث، تغییر جهت و تماس مستقیم با دیگران بسیار زیاد است (<http://sevenview.persianblog.com>). جیکوب معتقد است که حفظ امنیت شهر وظیفه اساسی خیابان‌ها و پیاده‌روهای یک شهر است. وضوح مسیر در روز و شب، حذف موانع فیزیکی و کاربری مزاحم در طول مسیر پیاده‌روها، طراحی مناسب در سطح پیاده‌روها، استفاده از کف پوش سالم باعث شده تا عابران پیاده با امنیت بیشتر از این فضا استفاده نمایند. بهره‌گیری از تنوع رنگی همراه با طرح و نقش مختلف و هماهنگ در کف‌سازی پیاده‌روها و خطوط عابران پیاده، علاوه بر تنوع فضایی، در ایجاد ایمنی عابران نقش به‌سزایی دارد.

- **مبلمان شهری:** مبلمان متناسب شهری یکی از عوامل افزایش حضور افراد پیاده در شهر و در نتیجه ارتباط بیشتر مردم در محیط خود، جامعه و ایجاد سلامت روانی و آرامش شهروندان است و شامل تجهیزاتی مانند تیرهای چراغ برق، نیمکت‌ها، باغچه‌ها، کف‌پوش‌ها، آبخوری‌ها، سطل زباله‌ها و وسایل تفریحی پارک‌ها و ... هستند و هر یک دارای کارکردی خاص می‌باشند و آنچه حائز اهمیت است مکان‌یابی درست این تجهیزات است.

- **وجود روشنایی:** در سطح شهر به دلیل افزایش ایمنی در سطح خیابان‌ها به ویژه در مراکز پر رفت و آمد، راهنمایی جهت‌ها در تقاطع‌ها، چهارراهها و پل‌ها و اهمیت تشخیص هویت و موقعیت محل است. به هر حال نباید از یاد برد که مهمترین ویژگی شرایط آلودگی رفتاری و جرم‌خیزی، در زمان شب، تاریکی و کم نوری و توزیع

نامناسب سیستم روشنایی است. این نوع فضاها که دلایلی غیر از دلایل کالبدی، آنها را به فضاهایی بدون دفاع بدل ساخته، با تامین روشنایی و حل کردن مساله نورشان، قابلیت تبدیل شدن به فضاهایی بدون مساله و با دفاع را خواهند داشت و بدین وسیله می‌توان از آسیب‌پذیر بودن آنها جلوگیری کرد (پورداتچی، ۱۳۷۳).

- **پوشش گیاهی:** فضای سبز شهری به دلیل زنده بودن، تنوع شکل و رنگ، امکان تغییر و تحول مستمر در طی مکان و زمان، جوهر، زیبایی و پویایی، دارای نقش ویژه‌ای است. گیاهان عامل طراوت و شادابی محیط هستند. حفظ مطلوبیت و زیبایی‌های طبیعی و نوع پوشش گیاهی فضاهای عمومی شهری می‌تواند به میزان امنیت فضاها موثر باشد. معابر و فضاهایی که پیاده‌ها از آنها عبور می‌کند بهتر است با درختچه‌های کوتاه پوشانده شوند چرا که درختان با ارتفاع بالاتر سایه‌اندازی بر پیاده‌رو فضای بی‌دفاع را برای شخص عابر بوجود می‌آورد و امنیت را کاهش می‌دهد.
- **فشرده‌گی بافت:** در بافت‌های فشرده‌ای که دارای تداخل کاربری است چنانچه، کاربری‌ها براساس فرم و عملکرد متناسب با هم سنخیت داشته باشند بر میزان امنیت محیط افزوده می‌شود. در قسمت‌هایی از شهر با بافت‌های فشرده، با انبوهی از کاربری‌های مسکونی، تجاری و فرهنگی و... مواجه بوده که انبوهی از جمعیت با فرهنگ‌ها و رفتارهای متفاوت را در خود جای داده است. در چنین محیط‌هایی زمینه بسیار مساعدی برای ارتکاب جرم و نابهنجاری اجتماعی وجود دارد. امروزه تناسب بین فرم و کالبد در شهر برای ایجاد امنیت فضای عمومی حائز اهمیت است.
- **بسته و باز بودن محیط:** تلاش و تمایل انسان برای زندگی در هر محیطی، تسلط بر آن است تا از این راه، احساس آرامش و راحتی کند ولی امروزه در مقیاس‌های بزرگ نه تنها این تسلط وجود ندارد، بلکه نوعی بریدگی و جدایی بین فضاها و تجسم و ذهنیت انسان نیز به وجود آمده است و در نتیجه حس تعلق به فضا و مکان را از بین برده است. بسته بودن و باز بودن یک محیط می‌تواند در میزان احساس امنیت مؤثر باشد. بسته به میزان نفوذپذیری محیط، میزان امنیت آن نیز تغییر می‌کند. محصور بودن یک فضا با توجه به نسبت پهنا به بلندای آن تعریف می‌شود. کاهش یا افزایش این مقدار، حس بسته بودن یا

گشودگی را در یک فضا پدید می‌آورد (بیگدلی، سال ۱۳۸۱). هر چقدر ورود به محیط بیشتر باشد به همان میزان از امنیت آن کاسته می‌شود. فضاهای عمومی بسته همانند سینما، شهر بازی و... که برای ورود به آنها زمان، شرایط و قوانین خاصی مانند دادن ورودیه حاکم می‌باشد نسبت به محیط‌های باز از امنیت بیشتری برخوردار می‌باشد.

روش‌شناسی تحقیق

از نظر هدف کاربردی، از منظر رویکرد و استراتژی کیفی و از نظر ماهیت روش توصیفی-تحلیلی است. مراحل تحقیق ابتدا به صورت جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات اسنادی و میدانی با استفاده از ابزار گردآوری مشاهده و تهیه عکس می‌باشد، برای هر کدام از شاخص‌ها ۱۵ مورد به طور تصادفی انتخاب شده‌اند. سپس به سازماندهی اطلاعات، محاسبات و تجزیه و تحلیل پرداخته و در نهایت، نتیجه‌گیری صورت می‌گیرد. شاخص‌های مورد مطالعه و نیز شیوه وزن‌دهی هر یک از آنها در جداول شماره ۱ ارائه شده است. براساس آنچه در یک طیف صفر و ۱ مطرح است، مقدار ۱ به‌عنوان ایده‌آل‌ترین نوع طراحی شهری است که در آن میزان تمایل به ارتکاب جرم به حداقل می‌رسد. به عبارت دیگر، در این شرایط زمینه‌های فیزیکی محیط زندگی جهت تشویق به ارتکاب جرم به حداقل ممکن و یا به عبارت دیگر به صفر می‌رسد.

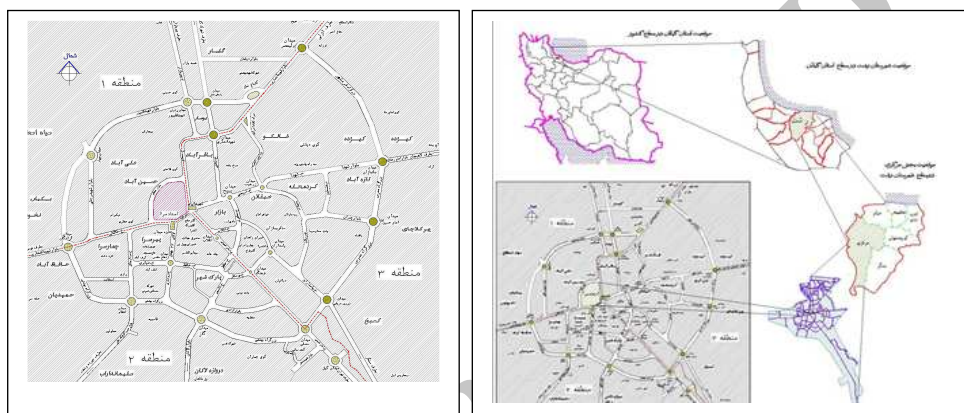
جدول ۱: وزن‌دهی شاخص‌ها بر اساس مقیاس ۰-۱

ردیف	شاخص	طیف وزن دهی
۱	کیفیت شبکه معابر	ناهماهنگی، تداخل با کاربری مزاحم و عدم وضوح در مسیر = ۰ هماهنگی و وضوح نسبی و سازگاری نسبی در کاربری‌ها = ۰,۵ هماهنگی، سازگاری و وضوح کامل = ۱
۲	مبلمان شهری	فقدان مبلمان شهری = ۰ مبلمان شهری محدود و یا معیوب = ۰,۵ وجود مبلمان شهری متناسب = ۱
۳	روشنایی	فضای بی‌دفاع و تاریک = ۰ روشنایی پراکنده و نامنظم = ۰,۵ امکانات روشنایی مناسب و کافی = ۱
۴	پوشش گیاهی	فقدان پوشش گیاهی / پوشش گیاهی بسیار انبوه = ۰ پوشش گیاهی نیمه انبوه / پوشش گیاهی تنک = ۰,۵ پوشش گیاهی منظم = ۱
۵	فشرده‌گی بافت	بافت نامنظم و انباشته = ۰ بافت نیمه منظم = ۰,۵ بافت منظم همراه با دید وسیع = ۱
۶	باز بودن فضا	فضای بسته و بی تسلط = ۰ فضای نیمه باز و دید متوسط = ۰,۵ فضای باز و آزاد = ۱
۷	کیفیت ابنیه	قدیم = ۰ مرمتی = ۰,۵ نوساز = ۱

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

محدوده‌ی مورد مطالعه

محله میرزا کوچک‌خان (استادسرا) شهر رشت محدوده مورد مطالعه است که دارای مساحتی بالغ بر ۷۳ هکتار و از جمعیتی حدود ۹۳۳۵ نفر برخوردار می‌باشد. این محله از شمال به بلوار معلم شرقی (ساختمان استانداری)، از شرق به خیابان سعدی حدفاصل میدان شهدای گمنام (شهرداری) تا سه راه معلم، از سمت جنوب به خیابان بیستون، حدفاصل میدان شهرداری تا سه راه معلم و از سمت غرب به بلوار معلم محدود می‌شود.

شکل ۱. جایگاه محدوده مورد مطالعه

شکل ۲. محدوده مورد مطالعه در سطح شهر رشت

موقعیت جغرافیایی شهر رشت

شهر رشت، مرکز شهرستان و استان گیلان است که خود در بخش مرکزی شهرستان واقع شده است و از شمال به دهستان‌های حومه و پسیخان، از شرق به دهستان‌های سنگر و اسلام‌آباد و سراوان، از غرب به شهرستان شفت و از جنوب به شهرستان رودبار محدود می‌شود. همچنین شهر رشت در موقعیت ۴۹ درجه و ۳۵ دقیقه و ۴۵ ثانیه طول جغرافیایی شرقی از نصف‌النهار گرینویچ و ۳۷ درجه و ۱۶ دقیقه و ۳۰ ثانیه عرض جغرافیایی شمالی قرار دارد.

جمعیت

مبنای آماری در محدوده مورد مطالعه جمعیت محله مورد بررسی می‌باشد که مبنای مطالعاتی در این بخش استناد به سرشماری عمومی نفوس و مسکن است که بر این اساس در آخرین

سرشماری یعنی ۱۳۸۵ جمعیت محله میرزا کوچک‌خان (استادسرا) ۹۳۳۵ نفر می‌باشد.

تعداد و بعد خانوار جمعیت

جدول ۲: توزیع تعداد، بعد خانوار جمعیت شهر رشت در دوره‌های آماری ۸۵-۱۳۳۵

شرح	سال	تعداد کل جمعیت	تعداد خانوار	بعد خانوار
رشت	۱۳۳۵	۱۰۹۴۹۱	۲۳۴۱۸	۶۷/۴
رشت	۱۳۴۵	۱۴۰۸۷۸	۳۰۰۰۶	۷/۴
رشت	۱۳۵۵	۱۸۱۹۵۷	۴۲۴۱۶	۴۵/۴
رشت	۱۳۶۵	۲۹۰۰۳۶	۶۵۸۳۳	۴/۴
رشت	۱۳۷۵	۴۱۷۷۴۸	۱۰۰۳۴۲	۱۶/۴
استادسرا		۷۳۹۲	۱۹۸۷	۷۲/۳
رشت	۱۳۸۵	۵۵۷۳۶۶	۱۶۰۰۶۱	۴۸/۳
استادسرا		۹۳۳۵	۲۹۵۵	۱۵/۳

ماخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۶-۱۳۳۶، نتایج سرشماری سراسری نفوس و مسکن شهرستان رشت.

ترکیب سنی جمعیت

جدول ۳: ترکیب سنی جمعیت شهر رشت طی سال‌های ۸۵ - ۱۳۶۵

شرح	کل جمعیت	۰-۱۴		۱۴-۶۵		۶۵ و بالاتر	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱۳۶۵	رشت	۲۹۰۰۶۳	۳۷/۶۸	۱۷۱۴۸۵	۵۹/۱۲	۹۲۸۳	۳/۲
	استادسرا	-	-	-	-	-	-
۱۳۷۵	رشت	۴۱۷۷۴۸	۳۳/۶	۲۶۲۳۴۵	۶۲/۸	۱۷۲۹۴	۴/۱۴
	استادسرا	۷۳۹۲	۲۵/۶۴	۴۸۶۶	۶۵/۸۳	۶۳۱	۸/۵۳
۱۳۸۵	رشت	۵۵۷۳۶۶	۳۱/۲	۳۵۶۷۱۴	۶۴	۲۶۷۵۴	۴/۸
	استادسرا	۹۳۳۵	۱۷/۳۳	۷۰۰۱	۷۵	۷۱۷	۷/۶۸

ماخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۸۶-۱۳۳۶، نتایج سرشماری سراسری نفوس و مسکن شهرستان رشت.

یافته‌های تحقیق

جدول ۴: امتیازبندی شاخص کیفیت شبکه معابر در استادسرا

انحراف معیار	میانگین	ناهماهنگی، تداخل با کاربری مزاحم و عدم وضوح در مسیر = ۰		هماهنگی و وضوح نسبی و سازگاری نسبی در کاربریها = ۰,۵		هماهنگی، سازگاری و وضوح کامل = ۱		محله	محله استادسرا شهر
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
۰,۸۲	۰,۲۷	۷	۴۶,۶۶	۸	۵۳,۳۳	۰	۰	بافت قدیم (جنوبی)	رشت
۲,۵۸	۰,۸۳	۰	۰	۵	۳۳,۳۳	۱۰	۶۶,۶۶	بافت جدید (شمالی)	

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

جدول ۵: امتیازبندی شاخص مبلمان شهری در استاد سرا

انحراف معیار	میانگین	فقدان مبلمان شهری = ۰		مبلمان شهری محدود و یا معیوب = ۰,۵		وجود مبلمان شهری متناسب = ۱		محله	محله استادسرا شهر
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
۰,۳	۰,۱	۱۲	۸۰	۳	۲۰	۰	۰	بافت قدیم (جنوبی)	رشت
۰,۹۲	۰,۳	۸	۵۳,۳۳	۵	۳۳,۳۳	۲	۱۳,۳۳	بافت جدید (شمالی)	

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

جدول ۶: امتیازبندی شاخص روشنایی در استادسرا

انحراف معیار	میانگین	فضای بی دفاع و تاریک = ۰		روشنایی پراکنده و نامنظم = ۰,۵		امکانات روشنایی مناسب و کافی = ۱		محله	محله استادسرا شهر
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
۱,۵	۰,۵	۳	۲۰	۹	۶۰	۳	۲۰	بافت قدیم (جنوبی)	رشت
۲,۴۷	۰,۸	۰	۰	۶	۴۰	۹	۶۰	بافت جدید (شمالی)	

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

جدول ۷: امتیازبندی شاخص پوشش گیاهی در استادسرا

انحراف معیار	میانگین	فقدان پوشش گیاهی / پوشش گیاهی بسیار انبوه = ۰		پوشش گیاهی نیمه انبوه / پوشش گیاهی تنک = ۰,۵		پوشش گیاهی منظم = ۱		محله	محله استادسرا شهر
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
۰	۰	۱۵	۰	۰	۰	۰	۰	بافت قدیم (جنوبی)	رشت
۰,۱	۰,۳	۱۴	۰	۱	۶,۶۶	۰	۰	بافت جدید (شمالی)	

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

جدول ۸: امتیازبندی شاخص فشردگی بافت در استادسرا

انحراف معیار	میانگین	بافت نامنظم و انباشته = ۰		بافت نیمه منظم = ۰,۵		بافت منظم همراه با دید وسیع = ۱		محل	محل استادسرا
		درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۱,۰۳	۰,۳۳	۴۰	۶	۵۳,۳۳	۸	۶,۶۶	۱	بافت قدیم (جنوبی)	شهر رشت
۲,۵۸	۰,۸۳	۰	۰	۳۳,۳۳	۵	۶۶,۶۶	۱۰	بافت جدید (شمالی)	

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

جدول ۹: امتیازبندی شاخص باز بودن فضا در استادسرا

انحراف معیار	میانگین	فضای بسته و بی تسلط = ۰		فضای نیمه باز و دید متوسط = ۰,۵		فضای باز و آزاد = ۱		محل	محل استادسرا
		درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۰,۹۲	۰,۳	۴۶,۶۶	۷	۴۶,۶۶	۷	۶,۶۶	۱	بافت قدیم (جنوبی)	شهر رشت
۲,۲۷	۰,۷۳	۰	۰	۵۳,۳۳	۸	۴۶,۶۶	۷	بافت جدید (شمالی)	

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

جدول ۱۰: امتیازبندی شاخص کیفیت ابنیه در استادسرا

انحراف معیار	میانگین	قدیم = ۰		مرمتی = ۰,۵		نوساز = ۱		محل	محل استادسرا
		درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۱,۰۳	۰,۳۳	۴۶,۶۶	۷	۴۰	۶	۱۳,۳۳	۲	بافت قدیم (جنوبی)	شهر رشت
۲,۳۷	۰,۷۷	۰	۰	۴۶,۶۶	۷	۵۳,۳۳	۸	بافت جدید (شمالی)	

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

شکل ۳. نمایی از بافت قدیم استادسرای رشت

شکل ۴. کوچه‌های بافت جنوبی و جنوب شرقی استادسرای رشت

شکل ۵. نمایی از بافت جدید استادسرای رشت

شکل ۶. خیابان اصلی بافت شمالی به سمت معلم شکل ۷. کوچه‌های بافت شمالی محله استادسرای رشت

بحث و نتیجه‌گیری

آمار و ارقام، وضعیت کالبدی این محله را در شهر رشت به‌طور کلی نشان می‌دهد و برای جمع‌بندی نهایی نیاز به متمرکز کردن داده‌ها و دسته‌بندی براساس وضعیت مطلوب هر شاخص داریم. براین اساس وضعیت مطلوب شاخص‌های مورد بررسی را در سه نمره ۰-۱ دسته‌بندی می‌کنیم، که نمره ۱ به وضعیت ایده‌آل اختصاص داده شده است و به‌طور متوسط از لحاظ شاخص‌های مزبور نسبت درصدها در بافت جدید و قدیم به صورت زیر است:

جدول ۱۱: امتیازبندی محله استادسرا به تفکیک انواع شاخص

محله	محله	کیفیت شبکه معابر	مبلمان شهری	روشنایی	پوشش گیاهی	فشرده‌گی بافت	باز بودن فضا	کیفیت ابنیه
محله استادسرا شهر رشت	بافت قدیم (جنوبی)	۰,۲۷	۰,۱	۰,۵	۰	۰,۳۳	۰,۳	۰,۳۳
	بافت جدید (شمالی)	۰,۸۳	۰,۳	۰,۸	۰,۰۳	۰,۸۳	۰,۷۳	۰,۷۷

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

جدول ۱۲: میزان انحراف معیار استادسرا به تفکیک انواع شاخص

محله	محله	کیفیت شبکه معابر	مبلمان شهری	روشنایی	پوشش گیاهی	فشرده‌گی بافت	باز بودن فضا	کیفیت ابنیه
محله استادسرا شهر رشت	بافت قدیم (جنوبی)	۰,۸۲	۰,۳	۱,۵	۰	۱,۰۳	۰,۹۲	۱,۰۳
	بافت جدید (شمالی)	۲,۵۸	۰,۹۲	۲,۴۷	۰,۱	۲,۵۸	۲,۲۷	۲,۳۷

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

جدول ۱۳: امتیازبندی محله استادسرا بر حسب مجموع انواع شاخص‌ها

محله استادسرا شهر رشت	محله	متوسط شاخص‌ها	
		میانگین	انحراف معیار
محله استادسرا شهر رشت	بافت قدیم (جنوبی)	۰/۲۶	۰,۸
	بافت جدید (شمالی)	۰/۶۱	۱,۸۹

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۱

پس بر حسب بررسی‌هایی که در مطالعات میدانی صورت گرفته میزان شاخص متوسط کل در بافت شمالی و جنوبی به ترتیب ۰,۶۷ و ۰,۲۶ است، که با توجه به گرایش محدوده بافت جدید در شاخص‌های مورد مطالعه به وضع مطلوب و اختلاف بین حداقل و حداکثر امتیازها، بالا بودن میزان انحراف معیار، گواه بالا بودن میزان امنیت در محدوده بافت جدید می‌باشد.

بالعکس در محدوده‌های بافت قدیمی، شاخص‌های مذکور عمدتاً در حد حداقل هماهنگی بوده و میزان میانگین پایین در مقایسه با محدوده‌های جدید و به تناسب آن، میزان انحراف پایین مؤید امنیت پایین در این بخش از محدوده مورد مطالعه می‌باشد. در این بررسی‌ها دیدیم که شاخص‌های کالبدی مناسب در میزان افزایش امنیت موثر است. پس نتیجه می‌گیریم که محله استادسرا در کل از امنیت کامل و مطلق برخوردار نیست. اما بر اساس نتایج حاصله می‌توان این‌طور بیان کرد که با توجه به مطالعات انجام گرفته و شرایط و تلاش‌های صورت گرفته برای بهبودسازی، بافت جدید تنها به‌طور نسبی دارای امنیت بیشتری است و در کل بافت جدید (شمالی) دارای وضعیت بهتری نسبت به بافت قدیم (جنوبی) می‌باشد که در این شرایط میزان تمایل به ارتکاب جرم در بافت شمالی نسبت به بافت جنوبی کمتر است.

Archive of SID

کتابشناسی

۱. افتخاری، ا (۱۳۸۰)، ساخت اجتماعی امنیت، فصلنامه دانش انتظامی، سال سوم، شماره ۱۳؛
۲. ایرانمنش، ن (۱۳۸۴)، "استفاده از اصول جلوگیری از جرائم از طریق طراحی محیطی و بررسی اجمالی آن در ایران"، نشریه مسکن و انقلاب، شماره ۱۱۰، تابستان؛
۳. بیگدلی، ا (۱۳۸۱)، "سیما و منظر فضاهای شهری"، ماهنامه شهر و ساختمان، سایت آفتاب؛
۴. پژوهشکده مطالعات راهبردی (۲۰۰۲)، گزارش در تامین اجتماعی، تهران؛
۵. پورداتچی، مو (۱۳۸۱)، فضاهای بدون دفاع، ماهنامه شهرداری‌ها، سال چهارم، شماره ۴۱؛
۶. تیبالدز، ف (۱۳۸۳)، شهرسازی شهروند گرا، ترجمه محمد احمدی‌نژاد، نشر خاک؛
۷. توسلی، ق (۲۰۰۲)، جامعه‌شناسی شهری، دانشگاه پیام نور، تهران؛
۸. جیکوبز، ج. (۱۳۸۵)، "مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی"، انتشارات دانشگاه تهران؛
۹. رجیب‌پور، م (۱۳۸۲)، "مقدمه‌ای بر حس صلب امنیت"، فصلنامه دانش پلیس، مجله دانشگاه پلیس، سال پنجم، ش ۲؛
۱۰. رفیع‌پور، ف (۱۳۷۸)، آنومی یا اشفستگی اجتماعی، تهران، سروش؛
۱۱. صالحی، اسماعیل (۱۳۸۷)، "ویژگیهای محیطی فضاهای شهری امن"، مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی و معماری؛
۱۲. فروم، اریک (۱۳۶۰)، "جامعه سالم"، ترجمه اکبر تبریزی، تهران، انتشارات بهجت؛
۱۳. کلانتری، م (۱۳۸۰)، "بررسی جغرافیایی جرم و جنایت در مناطق شهر تهران"، پایان‌نامه دکتری، استاد راهنما: دکتر محمد تقی رهنمایی؛
۱۴. کی‌نیا، م (۱۹۹۴)، اصول جرم‌شناسی، انتشارات دانشگاه تهران، تهران؛
۱۵. کامیار، غلامرضا (۱۳۷۹)، "حقوق شهرسازی"، تهران، انتشارات امجد؛
۱۶. گسن، ر (۱۹۹۵)، جرم‌شناسی نظری، مهدی کی‌نیا (ترجمه)، انتشارات انجمن علمی فرهنگی؛
۱۷. محمودی‌نژاد و بمانیان (۱۳۸۸)، امنیت و طراحی شهری، انتشارات هله؛
۱۸. مافی، ا (۱۹۹۹)، مقایسه جغرافیای آسیب‌شناسی شهری اوین-مشهد، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۵۲ و ۵۳؛
۱۹. مرکز آمار ایران (۱۳۳۶)، نتایج سرشماری سراسری نفوس و مسکن شهرستان رشت، سال ۱۳۳۵، تهران؛
۲۰. مرکز آمار ایران (۱۳۴۶)، نتایج سرشماری سراسری نفوس و مسکن شهرستان رشت، سال ۱۳۴۵، تهران؛
۲۱. مرکز آمار ایران (۱۳۵۶)، نتایج سرشماری سراسری نفوس و مسکن شهرستان رشت، سال ۱۳۵۵، تهران؛
۲۲. مرکز آمار ایران (۱۳۶۸)، نتایج سرشماری سراسری نفوس و مسکن شهرستان رشت، سال ۱۳۶۵، تهران؛

۲۳. مرکز آمار ایران (۱۳۷۶)، نتایج سرشماری سراسری نفوس و مسکن شهرستان رشت سال ۱۳۷۵، تهران؛
۲۴. مرکز آمار ایران (۱۳۸۶)، نتایج سرشماری سراسری نفوس و مسکن شهرستان رشت سال ۱۳۸۵، تهران
۲۵. هابرماس، ی (۱۳۸۴)، "دگرگونی ساختاری حوزه عمومی"، نشر مرکز؛
۲۶. هیراسکار، ج.ک (۱۹۹۷)، "مقدمه‌ای بر اصول برنامه‌ریزی شهری"، سلیمانی، یکانی فرد، جهاد دانشگاهی، تهران؛

27. Carmona, Cathew. & Heath, Ttim. & Oc, Taner. & Ttiesdell;
28. Cozens, P M .2002, "sustainable urban development and crime prevention through environmental design for the british city. Towards an effective; urban environmentalism for the 21 st century." Cities, vol.19, NO.2:129-137
29. Schweitzer, J.H. et. al. (1977), "The Impact of the Built Environment on Crime and Fear of Crime in Urban Neighborhoods", Journal of Urban Technology, Vol.6, N.3;
30. Steven (2003), "Public Places, Urban Spaces , Architectural Press", New York, Paris.

Archive of SID